

בעין חינוכית

בעין חינוכית מספר 67, כ' בכסלו תש"ע

"באנו חושך לגרש" – מבט יהודי מגרמניה

הרב יחיאל ברוקנר, ראש כולל "תורה מציון" בגרמניה

הצהריים שקיבלו בחדר האוכל. שי: "אתה אכלת בשר חזיר!" יונתן: "אז מה, זה מה שנתנו". פיליפ: "אתה לא יודע שזה מה שמקבלים כשמראים פתק אדום? אם היית לוקח פתק צהוב אז היית מקבל עוף!" שרה (מהצוות שלנו) שהכינה שיעור על אותיות א-ב החליטה לשנות את הנושא (בלי להכין מערך מראש)... בקהילת מינכן יש היום כ-10,000 יהודים. יש למענם בעיר בית ספר יהודי אחד בו לומדים מכיתה א' עד ד' כ-180 ילדים. הרמה טובה ומושכת גם לא-יהודים... בקיצור, ב"ה בבית הספר היהודי 50% מהילדים הם יהודים!

נצא מבית הספר. הנה רבי שלמה, כבן 90, יושב על כיסא גלגלים. כשהוא מתחיל לדבר על ילדותו בשואה הוא לא יכול לעצור את הבכי. הוא אחד מתוך כ-60,000 יהודים ששרדו את המחנות ונותרו בגרמניה אחרי השואה. האמריקאים שדאגו קראו להם "דיפויס" (קיצור של: displaced people) וארגנו את האומללים והתשושים אשר היו ללא בית, ללא משפחה וללא עתיד – במחנות התאוששות. אני מעז לשאול את הקשיש החולה שהיה במשך עשרות שנים בעל תפילה וגבאי באחד משלושת בתי הכנסת בעיר (רק בשניים מהם ניתן למצוא מניין במשך השבוע – וגם זה בקושי): "למה נשארתי בגרמניה, איך יכולת?!" "ציפיתי שתשאל אותי. הייתי במצב בריאותי קשה מאוד. בא אליי פרופסור גרמני והשביע אותי: אתה לא עוזב את המקום עד שאני מסיים לטפל בך! הטיפול ארך כמעט עשר שנים. בינתיים התחתנתי, שכרתי בית והתחלתי להיכנס למסלול החיים. כמוני יש הרבה..."

מה?! גרמניה?! אני לא מסוגל לדרוך על אדמה טמאה זו!! אלו התגובות בהן אני ואשתי נתקלים כשאנו מספרים שנסענו לגור בגרמניה, בשליחות כמובן¹. "איזו שליחות?" שואלים. ואני משיב "שליחות של תורה מציון". אך הם נדהמים עוד יותר מתשובתי: "מה פתאום להביא להם – ליהודים שבחרו היום לגור בגרמניה – תורה?! ועוד מציון! זו בעיה שלהם שהם שם – שיאכלו אותה! שאתה ומשפחתך תעזבו את הארץ בגללם, לגור במקום הטמא הזה?" ייתכן שאתה מזדהה עם טענות אלו, הרי גם אני חשבתי כך עד לא מזמן. עד שהתחלתי ללמוד את הסוגיה.

בואו ניכנס יחד לכיתה א' של בית ספר פורמס במינכן. לומדים כאן החל מכיתה א' בשתי שפות, אנגלית וגרמנית. בית הספר הוא כללי, של הגויים. בשכבת א' לומדים ארבעה ילדים יהודיים וחוקית זה מחייב את בית הספר לתת להם שיעורי יהדות. אך מי ייתן שיעורים אלו? להוריהם אין שמץ של מושג ביהדות, 'גרעינים תורניים' אין כאן בדיוק, ורק אנו, אנשי הכולל הציוני-דתי נמצאים בכל מינכן הגדולה (בה מיליון וחצי תושבים). בואו נאזין לקטע מתוך שיעור:

1 הרב יחיאל, תושב היישוב טל מנשה אשר בצפון השומרון, הוא שליח הציונות-הדתית בגרמניה ומשמש כראש הכולל של 'תורה מציון' במקום. הוא אב לשישה ילדים. בתו הקטנה, תלמידת כיתה ב', נמצאת אתם בגרמניה ולומדת בבית הספר היהודי במקום. שאר ילדיו (כולל אחד בישיבה תיכונית) נשארו בארץ. שני הילדים הגדולים נשואים ומשרתים כקצינים בקבע בצה"ל. אחת מבנותיו היא סטודנטית בשנה א' במכללת אורות ישראל.

באווירה יהודית-ישראלית, מארגנים ומעבירים שיעורים בקהילה, לומדים חברותא עם צעירים ומבוגרים, עושים סמינריונים על נושא "המשפחה היהודית בעידן המודרני", מכניסים יידישקייט לכיתות יהדות שבבתי הספר (של הגויים, בהם לומדים לא מעט ילדים יהודיים). לפעמים מתבקשים להכשיר מטבח, לתלות מזוזה, לייבא תפילין מהארץ או לקבל הכוונה ועידוד לעשות ברית מילה. אין מנוחה לשליחי העם היהודי.

בואו נכיר את איליה, צעיר בן 23 שהגיע מלנינגרד. הוא סטודנט ל"אינפורמטיקה" ורכז הנוער של הקהילה היהודית הנקראת "נשמה". הוא אחראי ישיר על חינוך הנוער היהודי בקהילה. לפני כחצי שנה ניגש אל איליה בביישנות ושאל אם אפשר ללמוד פעם בשבוע קצת על הפרשה. הסכמתי בשמחה, הרי לשם כך באנו! בינתיים אנחנו לומדים בחברותא בכל בוקר לפני התפילה ונוסף על כך הוא לומד עם הבחורים שלנו עוד שלושה סדרי בוקר בשבוע.

השבוע, במסגרת הכנות למסיבת חנוכה של הגנים, שרה הסבירה לילדים את משמעות מילות השיר "באנו חושך לגרש" (יש בגנים מעל מאה ילדים, מתוכם כ-70% יהודים). גם חמש עשרה הגנות (מתוכן שלוש יהודיות) הקשיבו בקשב רב. אחת היהודיות התפרצה: "שנים אנו שרים את השיר הזה עם הילדים ולא הבנו מה אנחנו שרים. כמה טוב שבאת אלינו!"

אכן כן, גם אני אומר כמה טוב שבאנו הנה. כמה שנים כולנו שרים: "באנו חושך לגרש" ולא מבינים כמה חושך עלינו לגרש. הלוואי שכל אחד מאתנו יזכה להדליק בעם היהודי עוד אור קטן שיגדל לאור איתן.

מתוך כ-220,000 יהודים שחיו בגרמניה ערב פרוץ מלחמת העולם השנייה נותרו 60,000. עד שנת 1989 מספרם התדלדל ל-28,000 יהודים. באותו שלב חלק מהקהילות עמדו על סף סגירה לצמיתות. ואז ברית המועצות קרסה, החומה של ברלין נפלה וגל של יהודי רוסיה הציף (גם) את גרמניה. רובם המוחלט לא קיבלו שום חינוך יהודי בעידן הקומוניסטי שמחק בכוח כל זיק יהדות עוד בעידן הוריהם. הם מצאו בגרמניה ארץ מערבית מודרנית שהייתה מוכנה לקלוט אותם. גרמניה מצדה אפשרה להם להיקלט לפי עקרונות של חוק השבות! (אולי היו להם ייסורי מצפון על השואה?). היום מאורגנים ב-107 קהילות כ-200,000 יהודים (!), רובם יהודי ברית המועצות לשעבר שיהדותם נשמרה בנס ממש. אחת הגנות סיפרה שהם ממשיכים בגן את מנהג אבותיהם ובליל הסדר מחביאים את כל המצות (לא רק את האפיקומן) שמא ייכנס מישהו ויגלה שהם יהודים. "אבל אתם כבר לא שם!" "ככה ננהג עד סוף חיינו, הפחד יושב עמוק".

אנחנו, שליחי תורה מציון, מהווים צוות של שישה אנשים הרוצים לטפל ב-200,000 יהודים אבודים. הצוות מורכב משני בחורים בוגרי ישיבות הסדר, אברך אחד וראש כולל אחד. כולנו, עם נשותינו וילדינו פועלים למען הישרדותם של יהודים אלו תוך חיזוק זהותם היהודית. אנו עושים כל מאמץ לקשרם לפעילות קהילתית יהודית, לעודדם לבוא לתפילות ולאירועי חג ומשתדלים ליצור אצלם זיקה לשפה העברית ולארץ ישראל. לשם כך אנו פועלים בכל צורה אפשרית: מארחים בכל שבת סטודנטים יהודיים לסעודות, מארגנים בכל מוצאי-שבת מלווה מלכה

- א. כמה מאתנו מודעים ורגישים בכלל לחושך (הרוחני) השורר אצל חלק מהקהילות היהודיות בעולם?
- ב. כיצד ניתן לחנך תלמידים בארץ לאכפתיות כלפי יהדות הגולה?
- ג. מה אנו אישית יכולים לעשות למענם?

- א. ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי "בעין חינוכית". נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il
- ב. נשמח אם תפיצו את הדברים הלאה, למשפחה ולחברים מחוץ למכללה.